

**А.В. Завгородній, канд. фізико–математ. наук, доцент
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку
людини "Україна"»**

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті розглянуто зовнішню торгівлю товарами України та областей Причорноморського регіону упродовж 2010-2018 років та виявлено основні тенденції розвитку їх зовнішньоторговельних операцій. Проведено характеристику поняття зовнішньоекономічна діяльність та виявлено основні підходи до його тлумачення. Проаналізовано структуру експорту та імпорту областей Причорноморського регіону за географією та встановлено основні напрямки зовнішньоекономічної діяльності областей Причорноморського регіону.

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічний потенціал, економічна інтеграція, експорт, імпорт, прямі іноземні інвестиції.*

Постановка проблеми. Протягом останніх років відбуваються трансформаційні процеси в зовнішній торгівлі України, які йдуть не на користь експортної складової. У внутрішній політиці тривають реформи, спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату для залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій, розвиток власного виробництва, зокрема промислового, активізацію підприємництва. Однак внутрішні чинники до цього часу не сприяли позитивним змінам експорту товарів і послуг, як і зовнішні, пов'язані з кризами у світовій економіці та економіках багатьох країн, у тому числі партнерів України.

Формулювання цілей статті. Визначити тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зовнішньоекономічній діяльності присвячена велика кількість публікацій і досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Вітчизняна наука в цьому напрямку представлена працями О.І. Амощі, Б.В. Буркинського, М.П. Бугко,

В.М. Геєця, О.П. Гребельника, Б.М. Данилишина, М.І. Дідківського, М.І. Долішнього, В.І. Захарченка, В.В. Козика, Н.А. Микули, Ю.В. Макогона, Т.В. Пепа, Є.В. Савельєва, Л.Г. Чернюка, С.М. Шкарлета. Представниками зарубіжної науки, які досліджували зовнішньоекономічну діяльність, є Н.Ф. Гофман, М. Портер, Е.Ф. Прокушев, Д. Рікардо, А. Сміт та ін.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає, що зовнішньоекономічна діяльність – діяльність суб’єктів господарської діяльності України та іноземних суб’єктів господарської діяльності, побудована на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [17].

Дідківський М.І. визначає зовнішньоекономічну діяльність переважно для характеристики зовнішньоекономічних операцій на мікрорівні (підприємств, організацій, об’єднань); операцій, метою яких було отримання прибутку в умовах самоокупності [10]. У свою чергу, Гребельник О.П. визначає зовнішньоекономічну діяльність як господарювання суб’єктів України та іноземних суб’єктів, засноване на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [8]. Є.Ф. Прокушев під зовнішньоекономічною діяльністю розуміє сукупність форм прояву міжнародних економічних відносин, визначаючи її як процес становлення і функціонування господарських зв’язків між суб’єктами міжнародної економіки [18]. Н.Ф. Гофман і Г.А. Маховікова підходять до тлумачення зовнішньоекономічної діяльності як сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і комерційних функцій фірм і підприємств, пов’язаних зі співпрацею з іноземними партнерами [7]. Л.Г. Мельник розглядає ЗЕД як сферу економічної діяльності держави і підприємств, яка тісно пов’язана із зовнішньою торгівлею, експортом та імпортом товарів, іноземними кредитами та інвестиціями, здійсненням спільних з іншими країнами проектів [14]. М. П. Бутко характеризує сферу зовнішньоекономічних зв’язків як підсистему економічної системи країни, яка безпосередньо впливає на розвиток господарського комплексу. Її становлення обумовлюється факторами, що визначають загальний розвиток економічної системи, а також факторами, які безпосередньо обумовлюють її стан як підсистеми [2].

Українське Причорномор’я є одним із найрозвиненіших регіонів країни завдяки своєму потужному промисловому та сільськогосподарському комплексам, вигідному географічному розміщенню з виходом до Чорного та Азовського морів, значному

транспортно-розподільному, туристичному та рекреаційному потенціалам, що сприяють розвитку його зовнішньоекономічної діяльності.

Щодо географічної структури, в експорті Одеської та Миколаївської областей найбільшою є частка країн Азії, в Херсонській області – європейських країн. В структурі імпорту країни Європи займають перше місце в Миколаївській області, у той час як в Херсонській та Одеській областях лідирують країни Азії. Частка країн СНД помітно знижується протягом років як в імпорті, так і в експорті в усіх трьох областях, проте досі займає важливе місце.

Відповідно до цього, за даними Державної митної служби України, у 2015 р. Миколаївською областю на зовнішній ринок було поставлено товарів на 1603 млн дол. США, що на 13 % менше, ніж у 2014 р. У січні–листопаді 2017 р. обсяг експорту товарів становив 1701,8 млн дол. США, імпорту – 700 млн дол. Порівняно з відповідним періодом 2016 р. експорт збільшився на 17,8 % (на 256,6 млн дол.), імпорт – на 12,4 % (на 77,1 млн дол.). Позитивне сальдо склало 1001,8 млн дол. [4] Основу товарної структури обласного експорту визначали продукти рослинного походження (55,8 %), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (26 %). Експорт товарів зріс до усіх основних країн-партнерів, а саме: до Туреччини – у 1,5 рази, Російської Федерації – на 33,6 %, Індонезії – на 24,4 %, Єгипту – на 21,7 %, Іспанії – на 21,6 % [4].

Основу товарної структури обласного імпорту склали мінеральні продукти (32,5 %), механічне та електротехнічне обладнання (20,7 %), засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (14,8 %). Імпорт товарів із країн ЄС становив 222,5 млн дол., або 31,8 % від загального обсягу, та збільшився проти січня–листопада 2016 р. на 38,1 млн дол., або на 20,7 %. Порівняно з січнем–листопадом 2016 р. збільшився імпорт товарів з Китаю – удвічі, Бразилії – у 1,7 рази, Російської Федерації – на 40,1 %, Гайани – на 36,8 %, Польщі – на 15,7 %, з решти основних країн-партнерів зменшився: з Білорусі – на 17%, Гвінеї – на 0,8 % [4].

Одеська область. У січні–листопаді 2015 р. обсяги експорту та імпорту товарів становили 1578,5 млн дол. США та 914,8 млн дол. відповідно і зменшилися у порівнянні з січнем–листопадом 2014 р. як в експорті на 1,5 %, так і в імпорті на 57 %. У січні–листопаді 2016 р. обсяги експорту та імпорту товарів становили 1402,7 млн дол. США та 1071,8 млн дол. відповідно і, у порівнянні з січнем–листопадом 2015 р., зменшилися в експорті на 9,0 % і збільшилися в імпорті на 22,8 %. Позитивне сальдо

зовнішньої торгівлі товарами становило 330,9 млн. дол. США. Зовнішньоторговельні операції товарами підприємства області здійснювали з партнерами із 154 країни світу [3]. У січні–жовтні 2017 р. обсяги експорту та імпорту товарів становили 1571,3 млн. дол. та 1184,5 млн. дол. США відповідно і, у порівнянні з січнем– жовтнем 2016 р. експорт та імпорт збільшився на 32,1% та 20,0% відповідно. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 386,81 млн. дол. США.

Зовнішньоторговельні операції товарами підприємства області здійснювали з партнерами із 164 країн світу [3]. Найбільш суттєві обсяги експорту товарів серед країн ЄС здійснювались до Іспанії, Італії, Нідерландів, Польщі, Німеччини. Серед інших країн світу експорт товарів збільшився до Йорданії, Таджикистану, Катару, Бразилії. Основу товарної структури експорту області складали: зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження. Серед країн ЄС найвагоміші імпортні надходження товарів здійснювалися з Німеччини, Польщі, Італії, Угорщини, Іспанії. Серед інших країн світу імпорт товарів збільшився з Тунісу, Катару, Південної Африки, Таджикистану, Мексики. Одночасно зменшилися поставки товарів з Лівану, Пакистану, Бразилії, США. У товарній структурі імпортних надходжень значними були: машини, обладнання та механізми, мінеральні продукти, жири та олії тваринного або рослинного походження, продукти рослинного походження, недорогоцінні метали та вироби з них.

Херсонська область. Обсяг експорту зовнішньої торгівлі області товарами за січень–листопад 2016 р. становив 213,0 млн.дол., імпорту – 152,8 млн.дол., і проти січня–листопада 2015 р. експорт зменшився на 2,5 %, імпорт збільшився на 17,0 % [5]. Обсяг експорту зовнішньої торгівлі області товарами за січень–листопад 2017 р. становив 267,9 млн.дол., імпорту – 184,2 млн.дол., і проти січня– листопада 2016 р. експорт збільшився на 18,5 %, імпорт – на 20,8 %. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 83,6 млн.дол. (у січні–листопаді 2016 р. – 73,4 млн.дол.). Зовнішньоторговельні операції товарами підприємства області здійснювали з партнерами 114 країн світу [5]. Узагальнені показники експорту (імпорту) товарів областями Причорноморського регіону наведено (табл. 1).

1. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами Причорноморського регіону у 2010-2016 рр. млн дол. США

Області	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Загальні обсяги експорту товарів, млн. дол. США						
Україна	51405,2	68830,4	63320,7	53901,7	38127,1	36361,7
Миколаївська	1597,1	2370,9	2174,1	1837,5	1603,1	1666,4
Одеська	1684,4	1804,3	1628,4	1780,1	1727,5	1520,5
Херсонська	348,0	328,5	369,1	359,9	238,4	246,6
Загальні обсяги імпорту товарів, млн. дол. США						
Україна	60742,2	84717,6	76986,8	54428,7	37516,4	39249,8
Миколаївська	866,1	895,7	928,9	631,3	574,7	685,8
Одеська	3520,3	4304,9	3438,7	2078,6	967,3	1231,4
Херсонська	161,2	207,6	274,6	186,3	140,9	166,3

Основними категоріями експорту регіону серед товарів є продукти рослинного походження, продукція хімічної промисловості, машини та обладнання, недорогоцінні метали, а також жири та олії. В структурі експорту послуг більше половини займають транспортні послуги, також помітне місце займають послуги з ремонту та в сфері обробної діяльності. Імпортує регіон переважно машини та обладнання, транспортні засоби, мінеральні продукти, полімерні матеріали та пластмаси, а також такі послуги як ділові, транспортні, фінансові та туристичні.

Показники зовнішньої торгівлі товарами Одеської області у 2018 р.: експорт товарів – 1668,5 млн. дол. США імпорт –1556,4 млн дол. Порівняно з 2017 роком: експорт зменшився на 8,0 % (на 145,4 млн дол США) імпорт збільшився – на 6,2% (на 90,5 млн. дол. США) Позитивне сальдо становило 112,1 млн. дол. (у 2017 році також позитивне сальдо 348,0 млн. дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 1,07 (у 2017 році – 1,24). Зовнішньоторговельні операції проводилися із партнерами із 167 країн світу. Серед країн – партнерів найбільше експортувалися товари до Туреччини – 6,1%, Іспанії – 5,6%, Російської Федерації – 5,6%, Китаю – 5,3%, Республіки Молдова – 4,7%, Індії – 4,2%, Польщі – 3,9%. У 2018 році обсяг експорту товарів до країн ЄС становив 27,7% від загального обсягу експорту товарів області [3]. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами Причорноморського регіону у 2018 році наведено в табл. 2.

2. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами Причорноморського регіону у 2018 р. тис. дол. США

	Експорт			Імпорт			Сальдо
	тис.дол. США	у % до 2017	у % до заг. обсягу	тис.дол. США	у % до 2017	у % до заг. обсягу	
Україна	47339935,2	109,4	100,0	57141041,5	115,2	100,0	-9801106,3
Миколаївська	2112694,8	111,2	4,5	739729,1	94,6	1,3	1372965,7
Одеська	1668453,9	92,0	3,5	1547198,7	108,4	2,7	121255,2
Херсонська	269929,2	93,4	0,6	327645,5	162,7	0,6	-57716,3

Оснoву товарної структури експорту Одеської області склали продукти рослинного походження – 46,8 %, жири та олії тваринного або рослинного походження – 14,6 %, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 10,9 %, готові харчові продукти – 9,9%, недорогocінні метали та вироби з них – 6,8 %. Найбільші імпортні поставки товарів надходили з Китаю – 26,3%, Туреччини – 10,2%, Індонезії – 6,9 %, Російської Федерації – 5,6 %, Німеччини – 4,7%, Білорусі – 4,3%, США – 3,4 %. У 2018 р. імпорт товарів з країн ЄС становив 24,3% від загального імпорту товарів області. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання склали 17,4% від обсягу імпорту, мінеральні продукти – 12,0%, продукти рослинного походження – 10,6%, недорогocінні метали та вироби з них – 8,9%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 6,9 % [3].

Показники зовнішньої торгівлі послугами у 2018 році: експорт послуг – 705,7 млн дол. США імпорт – 201,2 млн дол. Порівняно із 2017 роком: експорт зменшився на 9,4% (на 72,8 млн дол. США), імпорт збільшився на 4,5% (на 8,7 млн дол. США). Позитивне сальдо становило 504,5 млн дол. Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 3,5 (у 2017 р. – 4,0). Зовнішньоторговельні операції проводилися із партнерами із 185 країн світу. Найбільші обсяги експорту послуг припадали на Швейцарію – 12,9%, Віргінські Острови (Брит.) – 9,5%, Кіпр – 7,1%, Об'єднані Арабські Емірати – 5,9%, Туреччину – 5,6%, Велику Британію – 5,0% [3].

Експорт до країн Європейського Союзу становив 245,4 млн. дол. США або 34,7% від загального обсягу, порівняно до 2017 року експорт зменшився на 4,8%. У структурі експорту найбільші обсяги припали на транспортні послуги – 81,9% від загального обсягу експорту послуг, ділові послуги – 8,6%, послуги пов'язані з подорожами – 3,3%, послуги з ремонту

та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій – 2,7%. Головними партнерами в імпорті послуг були: Кіпр – 9,9%, Туреччина – 9,7%, Франція – 7,5%, Китай – 7,0%, Швейцарія – 6,1%, Німеччина – 5,6%. Імпорт послуг із країн Європейського Союзу становив 112,6 млн. дол. США або 56,0% від загального обсягу, порівняно до 2017 року імпорт збільшився на 24,8%. Основу структури імпорту послуг складали транспортні послуги – 73,2%, ділові послуги – 11,1 %, послуги пов'язані з подорожами – 5,3%, послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю – 5,2% [3].

Що стосується зовнішньої торгівлі товарами Херсонської області то у 2018р. експорт товарів становив 269,9 млн.дол. США, імпорт – 328,4 млн.дол. Порівняно з 2017р. експорт зменшився на 6,6% (на 19,2 млн.дол.), імпорт збільшився в 1,6 раза (на 126,0 млн.дол.). Від'ємне сальдо становило 58,5 млн.дол. (у 2017р. сальдо було позитивне – 86,8 млн.дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,8 (у 2017р. – 1,4). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами зі 120 країн світу. Серед країн-партнерів найбільше експортувалися товари до Туреччини – 17,9%, Нідерландів та Білорусії – по 6,0%, Польщі – 5,9 %, Російської Федерації – 4,3%. Експорт товарів до країн Європейського Союзу становив 97,3 млн. дол., або 36,1% від загального обсягу експорту, та збільшився порівняно з 2017р. на 7,7%. Основу товарної структури експорту складали продукти рослинного походження – 39,9%, готові харчові продукти – 14,5%, недорогоцінні метали та вироби з них – 12,0%. Найбільші імпортні поставки товарів надходили з Китаю – 30,4%, Данії – 15,7%, Туреччини – 9,9%, США – 4,9% [5].

Імпорт товарів із країн Європейського Союзу становив 139,2 млн дол., або 42,4 % від загального обсягу, та збільшився проти 2017р. на 36,7 %. Механічне та електричне обладнання складало 53,3% від обсягу вартості імпорту, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них – 8,6%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 8,1%.

За 2018 р. експорт послуг становив 28,8 млн дол. США, імпорт – 10,8 млн дол. Порівняно з 2017р. експорт зменшився на 9,1% (на 2,9 млн дол.), імпорт збільшився на 14,7% (на 1,4 млн дол.). Позитивне сальдо становило 18,0 млн дол. (за 2017р. – 22,3 млн дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 2,7 (за 2017р. – 3,4) [5].

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 90 країн світу. Частка експорту послуг країн ЄС зменшилась на 3,4 в.п. та становила 39,0 % від загального обсягу експорту, частка імпорту збільшилась на 4,9 в.п. та становила 59,4 %. Найбільші обсяги експорту

послуг припадали на Туреччину (12,2 %), Беліз (10,0 %), Німеччину (7,8 %), Велику Британію (7,1 %), Литву (6,6 %), Кіпр (6,4 %), Швейцарію (6,0 %)[5].

У структурі експорту найбільші обсяги припадали на транспортні послуги – 52,7 % від загального обсягу експорту послуг, послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій – 28,1%. Головними партнерами в імпорті послуг були: Франція (26,5 %), Російська Федерація (21,1%), Австрія (10,0%), Туреччина (9,0%) та Естонія (5,3%). Основу структури імпорту послуг складали роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності – 34,1%, ділові послуги – 27,8%, транспортні послуги – 18,4% та послуги, пов'язані з подорожами – 9,9%[5].

Зовнішня торгівля товарами Миколаївської області за 2018 рік має наступну динаміку: у 2018р. експорт товарів регіону склав 2112694,8 тис.дол. США, імпорт – 739729,1 тис.дол. Порівняно з 2017р. експорт збільшився на 11,2% (на 212048,6 тис.дол.), імпорт зменшився – на 5,4% (на 41986,5 тис.дол.). Позитивне сальдо становило 1372965,7 тис.дол. (у 2017р. – 1118930,6 тис.дол.) [4].

Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 2,86 (у 2017р. – 2,43). Зовнішньоторговельні операції проводилися з партнерами із 140 країн світу. У 2018р. експорт послуг становив 495548,2 тис.дол. США, імпорт – 25129,1 тис.дол. Порівняно з 2017р. експорт збільшився на 8,6% (на 39398,3 тис.дол.), імпорт зменшився на 24,9% (на 8340,1 тис.дол.). Позитивне сальдо становило 470419,1 тис.дол. (у 2017р. – 422680,7 тис.дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 19,72 (у 2017р. – 13,63). Зовнішньоторговельні операції проводилися з партнерами із 122 країн світу[4].

Отже, Причорномор'я на сьогодні має яскраво виражену агропромислову спеціалізацію, проте аграрний потенціал усе ще використовується вкрай слабо та однобоко. На Херсонщині сільське господарство робить найбільший внесок у валовий регіональний продукт, який із року в рік коливається в межах 25% із тенденцією до зростання. А разом із харчовою промисловістю забезпечує 1/3 валової доданої вартості. На Миколаївщині в загальному обсязі ВРП сільське господарство поступається промисловості, однак в останній так само значну частину валової доданої вартості продукує харчопром [12].

Однак, доцільно виділити проблемні напрямки розвитку Одеської, Миколаївської та Херсонської областей[15]:

- збереження диспропорцій розвитку різних територій. Вищі темпи розвитку демонструють міста Одеської агломерації та приміські райони (Комінтернівський, Овідіопольський та Біляєвський), а також м. Миколаїв і м. Херсон. У набагато гіршому стані перебувають північні райони цих областей та сільські території;

- дотаційність місцевих бюджетів і відсутність у короткостроковій перспективі реальних можливостей для збільшення дохідної частини через розширення бази оподаткування, оскільки спостерігається падіння у більшості бюджетоутворюючих галузей економіки цих регіонів;

- погіршення інвестиційної привабливості внаслідок складної внутрішньополітичної ситуації та недостатньо ефективної діяльності місцевої влади щодо залучення і утримання інвесторів;

- значною проблемою аграрного сектору (в першу чергу – для дрібних виробників) залишається недосконалість податкової політики. Так, з ухваленням Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні», який зобов'язує фермерів сплачувати орендну плату за земельні ділянки державної і комунальної власності у розмірі не менше 3 % від їх вартості, значна частина фермерських господарств може перетворитись на збиткові.

Висновки. Глобалізація світових товарних ринків та економік, зростаюче значення зовнішньоекономічних та торговельних відносин, розвиток міжнародної кооперації зумовлюють дедалі тіснішу інтеграцію та взаємозалежність зовнішньої торгівлі та внутрішньої економіки. Однак критична залежність України від кон'юнктури зовнішніх ринків є одним із головних стримуючих факторів, що впливає на темпи економічного розвитку держави. Тому будь-які масштабні кризові явища у міжнародній економіці обмежують можливості для нарощування та географічної диверсифікації вітчизняного експорту, що негативно позначаються на економіці України.

Бібліографічний список: 1. Батченко Л.В. Зовнішньоекономічна діяльність: теорія і практика сучасного менеджменту: [монографія] / Л.В. Батченко. – Донецьк: Донецький державний університет управління, 2005. – 244 с. 2. Бутко М.П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці / М.П. Бутко. – К.: Знання України, 2005. – 475 с. 3. Головне управління статистики в Одеській області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> 4. Головне управління статистики у Миколаївській області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua> 5. Головне

управління статистики у Херсонській області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/component/content/?view=featured> 6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-15 [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>. 7. Гофман Н.Ф. Основы внешнеэкономической деятельности / Н.Ф. Гофман, Г.А. Маховикова. – СПб. : Питер, 2001. – 208 с. 8. Гребельник О.П. Основы зовнішньоекономічної діяльності / О.П. Гребельник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 432 с. 9. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>. 10. Дідківський М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / М. Дідківський. – К.: Знання, 2006. – 462 с. 11. Зовнішньоекономічне співробітництво України: стан, перспективи розвитку, загрози та ризики / Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «БОРИСФЕН ІНТЕЛ». – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/vneshekonom> 12. Крамар О. Причорномор'я: Складна реальність, великі перспективи / О. Крамар. – Режим доступу : <https://tyzhden.ua/Economics/157658> 13. Крупін В.Є. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності територіально-виробничих систем: монографія / В.Є. Крупін; наук. ред. С.О. Ішук. – Львів, 2009. – 218 с. 14. Мельник Л.Г. Экономика и информация: экономика информации и информация в экономике : энциклопедический словарь / Л. Г. Мельник–Сумы : Университетская книга, 2005. – 384 с. 15. Національний інститут стратегічних досліджень: матеріали стратегічного моніторингу розвитку регіонів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/presentation.html> 16. Перенчук О.П. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності України в сучасних умовах / О.П. Перенчук // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : [сборник научных трудов]. – Донецк: ДонНУ, 2009. – С. 420–425. 17. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 16.04.1991 року № 959-ХІІ / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>. 18. Прокушев Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность / Е.Ф. Прокушев. – М.: ИВЦ Маркетинг, 1999. – 208 с. 19. Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України: навч. посібник / Л.Г. Чернюк, Д.В. Клиновий. – К.: ЦУЛ, 2002. – 644 с.

А.В. Завгородний Тенденции развития внешнеэкономической

деятельности Причерноморского региона В статье рассмотрена внешняя торговля товарами Украины и областей Причерноморского региона в течение 2010-2018 годов и выявлены основные тенденции развития их внешнеторговых операций. Проведено характеристику понятия внешнеэкономическая деятельность и выявлены основные подходы к его толкованию. Проанализирована структура экспорта и импорта областей Причерноморского региона по географии и установлены основные направления внешнеэкономической деятельности областей Причерноморского региона.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономический потенциал, экономическая интеграция, экспорт, импорт, прямые иностранные инвестиции.

A.V. Zavorodnii Trends in the development of foreign economic activity of the black sea region. The article deals with foreign trade in goods of Ukraine and the black sea region during 2010-2018 and identifies the main trends in the development of their foreign trade operations. The characteristic of the concept of foreign economic activity is carried out and the main approaches to its interpretation are revealed. The structure of export and import of regions of the black sea region on geography is analyzed and the main directions of foreign economic activity of regions of the black sea region are established.

Tendencies of geographical structure, which show that in export of the Odessa and Nikolayev areas the greatest is a share of the countries of Asia, in the Kherson area – the European countries are revealed. In structure of import, the countries of Europe take the first place in the Nikolayev area while in the Kherson and Odessa areas the countries of Asia are in the lead. The share of CIS countries has declined markedly over the years in both imports and exports in all three areas, but still occupies an important place. The black sea region today has a pronounced agro-industrial specialization, but the agricultural potential is still used very poorly and one-sided. In the Kherson region, agriculture makes the largest contribution to the gross regional product, which from year to year ranges from 25% with a tendency to growth. And together with the food industry provides 1/3 of the gross value added. In nikolayevshchina in total GRP agriculture industry inferior, however, in the past is a significant part of gross value added produced by the food industry.

Key words: foreign economic activity, foreign economic potential, economic integration, export, import, foreign direct investment.

Стаття надійшла до редакції: 16.10.2018 р.